Elżbieta Kuchta

Kapitał społeczny mieszkańców Małopolski na przykładzie lokalnych organizacji społecznych

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 37/3, 75-84

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI
WYDZIAŁ NAUK EKONOMICZNYCH I ZARZĄDZANIA

STUDIA I PRACE WYDZIAŁU NAUK EKONOMICZNYCH I ZARZĄDZANIA NR 37, t. 3

Elżbieta Kuchta[1]
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

KAPITAŁ SPOŁECZNY MIESZKAŃCÓW MAŁOPOLSKI NA PRZYKŁADZIE LOKALNYCH ORGANIZACJI SPOŁECZNYCH

Streszczenie

W artykule został podjęty temat kapitału społecznego i jego wpływu na rozwój regionalny. Odpowiednie rozpoznanie potrzeb lokalnych organizacji społecznych jest niezbędne do stworzenia polityki współpracy mieszkańców i jednostek samorządu terytorialnego. Polityka zarządzania organizacją lokalną będzie efektem końcowym projektu prowadzonego przez autorkę artykułu.

W części empirycznej artykułu zaprezentowano wyniki pilotażowego badania ankietowego przeprowadzonego wśród 140 mieszkańców małych miast lub wsi znajdujących się na terenie województwa małopolskiego. Wyniki badania jasno pokazują, iż mieszkańcy dostrzegają zależność pomiędzy inicjatywami oddolnymi a rozwojem regionu. Respondenci opisywali organizacje, w których działają, swoje motywacje do działania oraz wyrażali opinię na temat przyczyn braku zaangażowania innych osób w prace na rzecz społeczności lokalnej.

Słowa kluczowe: kapitał społeczny, Małopolska, lokalne organizacje społeczne

Wprowadzenie

W jaki sposób mieszkańcy małych miejscowości postrzegają swój wpływ na rozwój całego regionu? Jak oceniają innych aktywistów, co według nich stanowi bariery w działaniu? Chęć poznania odpowiedzi na te pytania oraz usprawnienia

[1] Adres e-mail: ela.kuchta@wp.pl.

współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego a mieszkańcami stały się motywacją do przeprowadzenia pilotażowego badania ankietowego, którego wstępne wyniki zostały zaprezentowane w niniejszym artykule.

Aktywizm miejski od pewnego czasu staje się coraz bardziej popularny oraz w coraz większym stopniu się specjalizuje. Pokazuje to na przykład Porozumienie Ruchów Miejskich, które jako ogólnokrajowa inicjatywa wystawiała swoje listy w wyborach samorządowych w 2014 roku. Zapomnianym tematem wydaje się aktywność mieszkańców małych miast i wsi. A to właśnie mieszkańcy mniejszych miejscowości mogą się poszczycić długą tradycją organizacji oddolnych (na przykład koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne), które w niniejszym artykule definiowane są jako lokalne organizacje społeczne. Pomimo zmian stylu życia i migracji zarobkowych do miasta nadal znajdziemy osoby, które chcą kultywować tradycje i dbać o zachowanie tożsamości lokalnej.

1. Kapitał społeczny

Punktem wyjścia do rozważań nad kapitałem społecznym będzie kapitał ludzki, który stał się swego czasu przedmiotem zainteresowania ekonomii. A. Smith był jednym z pierwszych ekonomistów, którzy zauważyli, iż człowiek może być traktowany jako forma kapitału. Jako jeden z pierwszych pojęcia „kapitał ludzki" użył J. Mincer w 1958 roku. W różnych ujęciach pojawia się temat inwestowania w kapitał ludzki. G. Becker w 1962 roku określił, iż jest to alokacja zasobów, która ma wpływ na przyszłe realne dochody. Jako tego typu inwestowanie rozumiał on szkolnictwo, opiekę medyczną, doświadczenie w pracy oraz pozyskiwanie informacji o funkcjonowaniu systemu gospodarczego[2]. Jednym z przejawów inwestowania w kapitał ludzki z pewnością będzie stworzenie polityk zarządzania dopasowanych do lokalnych organizacji społecznych.

Natomiast kapitał społeczny to „zestaw (często nieformalnych) norm, wartości i sieci wzajemnych zależności umożliwiających bardziej efektywne wspólne działanie"[3]. W tym ujęciu patrzymy na działalność człowieka także jako wartość dodaną, ale z większym uwzględnieniem relacji międzyludzkich, zwłaszcza wzajemności i zaufania. Jest to pojęcie bardziej socjologiczne, w pracach

[2] K. Cichy, K. Malaga, *Kapitał ludzki w modelach i teorii wzrostu gospodarczego*, w: *Kapitał ludzki i kapitał społeczny a rozwój regionalny*, red. M. Herbst, Scholar, Warszawa 2007, s. 18–23.

[3] *Zaufanie społeczne jako nowoczesna forma patriotyzmu i obywatelskości. Raport z badań i konspekt warsztatów*, red. S. Rudnicki, Wydawnictwo WSE w Krakowie, Kraków 2008, s. 9.

dotyczących kapitału społecznego zwraca się uwagę na działalność jednostki w kontekście wspólnoty, w jakiej żyje.

Jednak kapitał społeczny także wpływa bezpośrednio na rozwój gospodarczy wspólnoty, ponieważ[4]:

– ułatwia negocjacje,
– obniża koszty transakcji,
– skraca proces inwestycyjny (zmniejsza prawdopodobieństwo zaskarżania kolejnych decyzji władz administracyjnych),
– zmniejsza korupcję,
– zwiększa rzetelność kontrahentów,
– sprzyja długoterminowym inwestycjom i dyfuzji wiedzy,
– zapobiega nadużywaniu dobra wspólnego,
– zwiększa solidarność międzygrupową,
– poprzez rozwój trzeciego sektora sprzyja społecznej kontroli działania władz.

F. Fukuyama, rozważając kwestie kapitału społecznego, wyróżnił społeczeństwa o niskim i wysokim poziomie zaufania. Do pierwszej grupy zaliczył na przykład Włochów, Francuzów czy Koreańczyków, którzy odczuwają silne poczucie więzi z własną rodziną, ale już nie z całym społeczeństwem; w drugiej grupie z kolei znaleźli się Niemcy. Według Fukuyamy w społeczności niemieckiej silne poczucie solidarności obywatelskiej wynika z dyscypliny, dobrego zorganizowania oraz satysfakcji z podporządkowania się regułom[5]. Koncepcja Fukuyamy opiera się na założeniu, że gospodarka oraz familizm (poczucie przywiązania do własnej rodziny) odgrywają dużą rolę w kształtowaniu więzi łączących dane społeczeństwo. Obydwa te czynniki oddziałują też na siebie nawzajem – silne więzi rodzinne sprzyjające powstawaniu małych firm mogą hamować rozwój sektora dużych przedsiębiorstw. Fukuyama wskazał przy tym trzy źródła rozwoju więzi społecznych:

– rodzina i więzy krwi (forma aktywności gospodarczej to przedsiębiorstwo rodzinne),
– dobrowolne organizacje – na przykład szkoły, kluby, organizacje zawodowe (profesjonalnie zarządzane korporacje),
– inicjatywa państwowa (przedsiębiorstwa państwowe lub wspomagane przez państwo).

---

4 J. Czapiński, *Kapitał społeczny*, w: *Diagnoza społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków*, red. J. Czapiński, T. Panek, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2013, s. 285.

5 F. Fukuyama, *Zaufanie: kapitał społeczny i droga do dobrobytu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997, s. 177–179.

Pierwsze i trzecie źródła są ze sobą powiązane: działania małej skali (niemożność stworzenia dużych instytucji gospodarczych) oraz większe oczekiwania co do opieki państwa; natomiast drugie źródło jest charakterystyczne dla społeczeństw wykazujących większą samodzielność w tworzeniu tego typu organizacji[6].

2. Lokalne organizacje społeczne

Jako lokalne organizacje społeczne autorka definiuje wszelkie inicjatywy oddolne podejmowane przez obywateli w mniej lub bardziej sformalizowanej formie. Te mniej sformalizowane występowały na obszarach wiejskich od zawsze. Koła gospodyń wiejskich nie potrzebowały spisanego statutu, aby sprawnie funkcjonować. Powstawały z potrzeby spotkania się, podzielenia swoimi umiejętnościami i przekazania tradycji kolejnym pokoleniom. Małe społeczności łączą silniejsze więzy, trudno być anonimowym – w kontekście wspólnego działania to atut. Mieszkańcy są bardziej zmotywowani do działania, ponieważ efekty w większym stopniu dotyczą ich bezpośrednio, niż ma to miejsce w dużych miastach, gdzie częściej walczy się o wspólną sprawę dla dobra ogółu.

Przykładem organizacji sformalizowanych są lokalne grupy działania – rodzaj partnerstwa terytorialnego zrzeszającego mieszkańców danej gminy oraz przedstawicieli lokalnych organizacji (sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego). Genezą ich powstania jest program Leader realizowany przez Unię Europejską od 1991 roku. Od 2007 roku inicjatywa jest kontynuowana w ramach ogólnej polityki unijnej w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. Społeczność wiejska wypracowuje lokalną strategię rozwoju, a następnie realizuje innowacyjne projekty, które łączą zasoby ludzkie, naturalne, kulturowe i historyczne oraz wykorzystują potencjał przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego i społecznego. Dana lokalna grupa działania (LGD) decyduje, jakiego rodzaju działania będą realizowane na jej terenie, i staje się „lokalną instytucją wdrażającą”[7]. Skład organu decyzyjnego jest ściśle określony: powinno się w nim znajdować po 50 partnerów społecznych i gospodarczych, a zwłaszcza przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego: rolnicy, kobiety wiejskie oraz młodzi ludzie. LGD przybierają formę stowarzyszenia, mają osobowość prawną, a ich obszar działania powinien obejmować gminy wiejskie lub miejsko-wiejskie liczące od

[6] *Ibidem*, s. 77–78.

[7] http://www.partnerstwowrozwoju.pl/leader.html (15.08.2014).

10 do 150 tysięcy mieszkańców[8]. W Polsce zarejestrowanych jest aktualnie 335 lokalnych grup działania (najwięcej spośród państw UE objętych programem), a w Małopolsce zarejestrowanych jest 39 organizacji tego typu.

Sektor organizacji pozarządowych mocno rozwinął się w Polsce w ostatnich latach, co pokazują wyniki badań przeprowadzonych przez Stowarzyszenie Klon/Jawor w 2012 roku. Organizacje nabierają doświadczenia i działają nieprzerwanie. 10 lat temu mniej niż 1/10 organizacji mogła poszczycić się stażem przekraczającym 15 lat. Aktualnie ponad 1/4 organizacji cieszy się tak długą tradycją działania[9].

3. Wyniki badań

Pilotażowe badanie ankietowe zostało przeprowadzone w sierpniu i wrześniu 2014 roku, swoim zasięgiem objęło 140 mieszkańców małych miejscowości (miast i wsi do 20 tysięcy mieszkańców) w województwie małopolskim[10]. Zdecydowaną większość badanych stanowiły kobiety (62,8), osoby mieszkające na wsi (70,7) oraz osoby zamieszkujące daną miejscowość od urodzenia (69,3).

Celem badań było przede wszystkim poznanie opinii mieszkańców na temat ich wpływu na rozwój całego regionu. Ze stwierdzeniem, iż „aktywność ludzi ma wpływ na rozwój regionu, w którym mieszkają" zgodziła się zdecydowana większość ankietowanych (89,4). W jednym z pytań respondenci mieli za zadanie ocenić swoją własną działalność na rzecz wspólnoty lokalnej (tabela 1). Połowa badanych osobiście włącza się w tego typu badania, a 1/4 zachęca do tego znajomych i sąsiadów. Wyniki te nie dziwią w kontekście kolejnego pytania, w którym właśnie 51 respondentów zadeklarowało, iż są związani członkostwem z organizacją działającą na terenie wiejskim/w małym mieście.

---

8 *Ibidem*.

9 *Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych. Raport z badania 2012*, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2013, s. 6.

10 W badaniu wzięli udział mieszkańcy 24 gmin wiejskich, 20 miejsko-wiejskich i 2 miejskich. W województwie małopolskim znajduje się 121 gmin wiejskich, 47 miejsko-wiejskich i 14 miejskich.

Tabela 1. Sposób włączania się respondentów w działania na rzecz wspólnoty lokalnej (festyny, lokalne uroczystości państwowe i/lub kościelne

Stwierdzenie	Odsetek badanych
Włączam się osobiście w tego typu działania	48,5
Wspieram finansowo tego typu działania	15,0
Zachęcam sąsiadów/znajomych do włączania się w działania	22,0
Uczestniczę w tego typu imprezach, ale nie organizuję ich	35,6
Popieram tego typu działania, ale w nich nie uczestniczę	15,0
Biorę udział tylko w wydarzeniach dot. mojej rodziny i przyjaciół	4,5
Uważam tego typu działania za zbędne i niechętnie w nich uczestniczę	2,3
Z zasady nie uczestniczę w tego typu wydarzeniach	5,3

Źródło: opracowanie własne.

Jeżeli chodzi o organizacje, w których działają respondenci, to w większości są to grupy nieformalne (41,2), lokalne grupy działania (26,5) oraz stowarzyszenia (25). Jedynie 5,8 badanych działa w fundacjach, a kilka osób w zespołach regionalnych czy Związku Harcerstwa Polskiego. Działalność tych organizacji skupia się przede wszystkim wokół:

– kultury (78),
– rozrywki (53),
– kulinariów (36,7),
– turystyki (35,3),
– sportu (25),
– pomocy potrzebującym (28).

Respondenci wpisywali także takie obszary działania, jak: edukacja, rozwój obszarów wiejskich, animacja społeczności lokalnych, dostęp do internetu, praca z dziećmi, ekologia i bezpieczeństwo na drodze, historia oraz grupa modlitewna.

Organizacje, w których działają badani, w zdecydowanej większości podejmują współpracę z innymi jednostkami (91,2), a są to przede wszystkim: jednostki samorządu terytorialnego, szkoły, ochotnicze straże pożarne, ośrodki kultury oraz inne organizacje pozarządowe.

Jedno z pytań otwartych brzmiało: „Dlaczego Pani/Pana zdaniem ludzie nie angażują się w prace na rzecz społeczności lokalnej?”. W zdecydowanej większości respondenci orzekli, iż przyczyną jest brak czasu, zapracowanie i skupianie się na sferze prywatnej, ale także samolubność, lenistwo, brak wiary w skuteczność takich działań i wstyd. Kilka osób zgodnie stwierdziło, że przyczyną jest brak dobrych wzorów (na przykład wynoszonych z domu), słabe

zarządzanie takimi pracami oraz brak świadomości obywatelskiej. Z kolei na pytanie: „Co Pani/Pana zdaniem sprawiłoby, że ludzie chętniej angażowaliby się w działanie na rzecz najbliższego otoczenia?" najczęściej padającą odpowiedzią było „wynagrodzenie". Czynnik finansowy ma w opinii respondentów spore znaczenie. Tym samym zdiagnozowali oni pewien „łańcuch zdarzeń" (rysunek 1). Motywacją do podjęcia działań społecznych byłoby wynagrodzenie, wtedy czas poświęcony dotychczas na dodatkowy zarobek można by przeznaczyć na działanie na rzecz lokalnej społeczności.

Rysunek 1. Główne przyczyny braku zaangażowania społecznego w opinii respondentów

niskie zarobki	→	**podejmowanie się dodatkowych prac**	→	**brak czasu na działanie społeczne**

Źródło: opracowanie własne.

Taki pogląd prezentowało część badanych[11], inni jako motywatory wskazywali:
- ukazywanie korzyści, jakie niosą za sobą takie działania,
- przychylność władz,
- pokazanie, że to nie jest trudne,
- edukacja obywatelska,
- dobre przykłady (także ze strony władz),
- świadomość, że nie będą jedyni, że sąsiedzi ich nie wyśmieją,
- dostęp do pomysłów i innowacji.

W kolejnej części kwestionariusza badani oceniali swoje podejście do różnych stwierdzeń związanych z działaniem na rzecz wspólnoty lokalnej (tabela 2). Pierwsze trzy stwierdzenia dotyczą źródeł takiej aktywności. Najwięcej badanych (75,7[12]) zgodziło się ze sformułowaniem, iż praca na rzecz dobra wspólnego to rzecz tradycji (dobry przykład innych). Kolejne stwierdzenia (nr 4–6) dotyczyły postrzegania lokalnego aktywisty. Respondenci w zdecydowanej większości uważają, że takie osoby mogą stanowić wzór dla pozostałych mieszkańców (78,8). Następna grupa stwierdzeń (nr 7–8) odnosiła się do relacji pomiędzy władzami a mieszkańcami. Według badanych mieszkańcy jak najbardziej powinni zajmować się kwestią rozwoju regionalnego, a nie polegać tylko na państwie. Podobne tendencje widać w kolejnych stwierdzeniach (nr 9–10) dotyczących

[11] 23 osoby wskazały, że motywacją do działania społecznego jest czynnik finansowy.

[12] Suma odpowiedzi „raczej tak", „tak" i „zdecydowanie tak".

wpływu mieszkańców na rozwój regionu. Badani w większości (74[13]) nie zgodzili się ze stwierdzeniem, iż „zwykli mieszkańcy nie mają wpływu na rozwój całego regionu, niezależnie od tego, czy są aktywni, czy nie". Ostatnia grupa stwierdzeń (nr 11–12) dotyczyła postrzegania wpływu miejsca zamieszkania na aktywność społeczną. Cieszyły się one największym poparciem respondentów. Ze stwierdzeniem „w małej miejscowości bez zaangażowania mieszkańców niewiele można zrobić" zgodziło się 82,9 badanych, a z tym, że „ludzie aktywni stanowią cenny kapitał regionu, niezależnie od tego czy mieszkają na wsi czy w mieście" – 90,4 ankietowanych. Każda z grup stwierdzeń wymagałaby doprecyzowania i rozwinięcia tematu, badanie miało na celu jedynie poznanie ogólnych opinii.

Tabela 2. Opinia badanych na temat stwierdzeń dotyczących działania na rzecz wspólnoty lokalnej w %

Nr	Stwierdzenie	Zdecydowanie nie	Nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Tak	Zdecydowanie tak
1.	Praca na rzecz dobra wspólnego to cecha wrodzona, niezależna od wychowania.	13,5	20,6	23,0	13,5	16,0	8,7	4,7
2.	Praca na rzecz dobra wspólnego to cecha starszego pokolenia, młodzi dbają tylko o siebie.	14,3	20,0	16,6	17,5	16,6	10,3	4,7
3.	Praca na rzecz dobra wspólnego to rzecz tradycji (dobry przykład innych).	4,0	5,5	5,5	9,3	43,7	24,2	7,8
4.	Osoby, które działają aktywnie na rzecz lokalnej społeczności, to wzór dla pozostałych mieszkańców.	1,6	0,8	3,1	15,6	25,8	31,2	21,9
5.	Osoby działające na rzecz lokalnej społeczności są źle postrzegane i krytykowane.	9,0	15,6	29,5	18,9	15,6	7,4	4,0
6.	Motywem osób podejmujących pracę na rzecz lokalnej społeczności są ich własne interesy.	8,0	25,6	25,6	24,8	11,2	2,4	2,4
7.	Aktywność obywateli nie ma wpływu na rozwój regionu, tym powinny zajmować się władze lokalne.	26,0	31,0	24,4	8,1	4,8	4,8	0,8
8.	Rozwój regionu jest obowiązkiem państwa, a nie obywateli.	18,3	38,0	10,3	21,4	7,1	2,4	2,4
9.	Zwykli mieszkańcy nie mają wpływu na rozwój całego regionu, niezależnie od tego, czy są aktywni, czy nie.	13,0	35,0	26,0	5,7	12,2	4,0	4,0
10.	Największy wpływ na rozwój regionu ma zaangażowanie mieszkańców.	5,6	2,4	9,5	21,4	26,2	27,8	7,1
11.	W małej miejscowości bez zaangażowania mieszkańców niewiele można zrobić.	3,1	3,9	2,3	7,7	36,4	31,8	14,7
12.	Ludzie aktywni stanowią cenny kapitał regionu, niezależnie od tego, czy mieszkają na wsi, czy w mieście.	1,6	3,2	0,0	4,8	14,4	28,8	47,2

Źródło: opracowanie własne.

[13] Analogicznie: suma odpowiedzi „raczej nie", „nie" i „zdecydowanie nie".

Podsumowanie

Oddolne inicjatywy, które skupione są wokół konkretnych potrzeb, wpływają pozytywnie na cały region. Rozwiązywanie problemów na najniższym możliwym szczeblu przyspiesza i usprawnia wprowadzanie zmian[14]. Wymaga to jednak współpracy pomiędzy jednostkami samorządowymi a mieszkańcami: dialogu, wzajemnego zrozumienia i zaufania, a przede wszystkim chęci podjęcia współpracy. Kooperacja tego typu może przyczynić się do szybszego rozwoju regionu oraz przyniesienia długofalowe korzyści (na przykład wypracowania nawyku dbania o dobro wspólne). Obywatele, widząc, że mają realny wpływ na kierunki rozwoju swojej miejscowości, chętniej będą angażować się w kolejne inicjatywy oraz podtrzymywać efekty poprzednich działań.

Stworzenie odpowiednich polityk współpracy wymaga wcześniejszego rozpoznania tematu, poznania potrzeb obydwu stron. Autorka wyraża nadzieję, iż wyniki przeprowadzonego przez nią pilotażowego badania ankietowego będą dobrym wstępem do podjęcia właściwych badań oraz przybliżą stworzenie strategii zarządzania lokalną społecznością w sposób nastawiony na realizowanie wspólnych działań z jednostkami samorządu terytorialnego. Utworzenie polityk efektywnego zarządzania obszarami wiejskimi i wykorzystanie potencjału kapitału społecznego, który się tam znajduje, to ważny społeczny cel i warto podjąć wysiłek, aby go zrealizować.

Literatura

Cichy K., Malaga K., *Kapitał ludzki w modelach i teorii wzrostu gospodarczego*, w: *Kapitał ludzki i kapitał społeczny a rozwój regionalny*, red. M. Herbst, Scholar, Warszawa 2007.

Czapiński J., *Kapitał społeczny*, w: *Diagnoza społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków*, red. J. Czapiński, T. Panek, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2013.

Fukuyama F., *Zaufanie: kapitał społeczny i droga do dobrobytu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997.

http://www.partnerstwowrozwoju.pl/leader.html.

Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych. Raport z badania 2012, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2013.

[14] Tego typu podejście realizowane jest na przykład przez Unię Europejską poprzez zasadę subsydiarności, która jest jedną z podstawowych zasad organizacji.

Zaufanie społeczne jako nowoczesna forma patriotyzmu i obywatelskości. Raport z badań i konspekt warsztatów, red. S. Rudnicki, Wydawnictwo WSE w Krakowie, Kraków 2008.

SOCIAL CAPITAL OF LESSER POLAND DISTRICT RESIDENTS ON THE EXAMPLE OF LOCAL SOCIAL ORGANIZATIONS

Abstract

The article concerns social capital and its impact on regional development. Appropriate recognition of the needs of local community organizations is essential to create a cooperation policy of residents and local government units. Local organization management policy will be the final result of a project conducted by the author of the article.
In the empirical part of the article presents the results of a pilot survey of 140 residents of small towns or villages located in the Lesser Poland Voivodeship. The results of the study clearly show that residents perceive the relationship between grassroots initiatives and the development of the region. Respondents describe the organizations in which they operate and their motivations to act. They also express an opinion on the reasons for the lack of involvement of other people in the work for the local community.
Keywords: social capital, Lesser Poland, local social organizations
JEL Codes: A14, H75, J24, L31, R58, Z13

Translated by Elżbieta Kuchta